

BUDAPEST. I. KERÜLET, BUDAVÁRI PALOTA, GYILOKJÁRÓS UDVAR – ÚJVILÁG KERT (HRSZ. 6452/4, KORÁBBAN 6452/2)

Déli összekötő szárny (DÖSZ) közművesítése

Lelőhely-azonosító: 39588

KULCSSZAVAK: középkor, kora újkor, török kor, erődítés, vár, Királyi Palota, réteganyag

BUDAPEST. DISTRICT I, BUDA CASTLE, GYILOKJÁRÓS COURTYARD – ÚJVILÁG GARDEN (PLOT NO. 6452/4, PREVIOUSLY 6452/2)

Installation of utilities for the southern connecting wing

Site ID: 39588

KEYWORDS: Middle Ages, Early Modern Period, Ottoman Era, fortification, castle, Royal Palace, layer finds

A Budapesti Történeti Múzeum Középkori Főosztálya megelőző feltárást végzett az ún. Gyilokjárós udvar és az Újvilág kert területén. A munkák a Budavári Palota déli nyaktag, az ún. Déli összekötő szárny (DÖSZ) újjáépítéséhez kapcsolódott, feladatunk a kivitelezés során lefektetendő új víz- és csapadékvezetékek nyomvonalának régészeti feltárása volt. Az ásatások lebonyolítását 2020 tavaszára tervezték, azonban az építési kivitelezés menete, illetve a munkák technológiai sorrendje miatt ekkor csak a Gyilokjárós udvar területe volt régészeti kutatás alá vonható. Az Újvilág kerti nyomvonalszakasz feltárására csak 2021-ben kerülhetett sor. Az eredetileg a közműárkok nyomvonalának ásatására vonatkozó megbízás azonban 2021-ben még egy további feladattal bővült: a DÖSZ déli bejárata előtt a Gyilokjárós udvaron kialakított „ideiglenes terasz” tartóoszlopainak alapozási sávjait is fel kellett tárnunk. (1. kép)

A Gyilokjárós udvar, másként Nyugati zártkert, a régészeti szakirodalomban szakszerűen megnevezve Nyugati belső udvar néven szerepel. Az udvar területén 2021 májusában került sor az ideiglenes terasz alapozási munkáira, aminek helyét a terület régészeti érintettsége miatt előzetesen fel kellett tárnunk. A három

The Budapest History Museum's Medieval Department conducted preventive excavations in the so-called Gyilokjárós (Battlement) Courtyard and the Újvilág (New World) Garden. The works were connected to the reconstruction of the southern connecting wing of Buda Castle. Our task was the archaeological investigation of the route of new water and stormwater pipelines to be installed during construction. The excavations were originally planned for spring 2020, but due to the construction schedule and technological sequencing of works, only the Battlement Courtyard could be investigated at that time. The excavation of the New World Garden section could only take place in 2021. The originally commissioned task, limited to utility trench excavation, was also expanded in 2021 with an additional assignment: the excavation of the foundation trenches of the temporary terrace constructed in front of the southern entrance of the southern connecting wing in the Battlement Courtyard. (Fig. 1)

The Battlement Courtyard, also known as the Western Enclosed Garden, is referred to in the archaeological literature as the Western Inner Courtyard. In May 2021, construction of the temporary terrace took place in the area, and due to its archaeological sensitivity, the

1. kép: A teraszalapozás kutatószondái (Fotó: Magyar Károly)

Fig. 1. Trial trenches for the terrace foundations (Photo by Károly Magyar)

kisebb, különálló sáv mindegyikében – a felső bolygatott réteget leszámítva – kizárólag csak középf- és török kori régészeti rétegeket bontottunk nagy mennyiségű régészeti leletanyag kíséretében. A három „szelvény” közül kettőt közvetlenül a korábbi T-alakú szelvény mellett ástuk ki, de itt csupán az előírt –60 cm körüli alapozási mélységig haladhattunk. A harmadik „szelvényt” közvetlenül a nyugati, gyilokjárós (konzolos) várfal tövében nyitottuk. Itt viszont lehetőség nyílt mélyebbre hatoló kutatásra is, mivel a területén egy török kori szemétdöbrre bukkantunk, és statikai okokból is célszerű volt annak teljes feltárása. Így kibontakozott a várfal lefelé lépcsősen szélesedő alapozása is. A gödör

foundation zones had to be excavated in advance. In all three smaller, separate trenches, apart from the upper disturbed layers, only medieval and Ottoman-era archaeological layers were unearthed, accompanied by a large quantity of finds. Two of the trenches were excavated directly next to the former T-shaped trench, but here excavation could only proceed to the prescribed foundation depth of around –60 cm. The third trench was opened directly at the base of the western, cantilevered castle wall. Here, deeper excavation was possible, as an Ottoman-era refuse pit was unearthed, and its full excavation was also necessary for structural reasons. This also revealed the stepped widening of

2. kép: A bontás során előkerült metélt-mázás kerámia (Fotó: Magyar Károly)
Fig. 2. Mixed-glazed ceramics found during the excavation (Photo by Károly Magyar)

3. kép: Az Újvilág kertben ásott közműárok (Fotó: Magyar Eszter)
Fig. 3. Utility trench excavated in the Újvilág Garden (Photo by Eszter Magyar)

legérdekesebb leleteit egy 16. századi, többszínmázos korsó összetartozó töredékei jelentették. (2. kép)

Az Újvilág kert

Az itteni ásatási munkákat 2021 júniusában tudtuk elvégezni. A feladat az udvar északkeleti sarkában kialakított új összefolyó aknából kiinduló árok kiásása volt, az út egy régebbi, az udvaron végigfutó szakaszában nyíló lefolyóakna irányába. Az árok iránya így az udvar irányára átlósan esett, és keresztülvágta az itt haladó köves út felületét. (3. kép) A felső útalapozási rétegeket itt a kivitelező gépi úton szedte le, a területet csak ezután vettük át feltárássra. Több ponton az árkot keresztelő falkoronák mutatkoztak, letakarításuk után azonban kiderült, hogy vegyes anyagú (kő és tégl), újkori falmaradványokról van szó, s a környezetükben is csak újkori feltöltési rétegek jelentkeztek. Ez utóbbiakat viszont számos ponton modern cső-, illetve kábelvezetékek bolygatták meg. Az ároknak csupán az északkeleti végében tűnt elő egy szárazon, földbe rakott kőfal (részben törtekőből, részben másodlagosan felhasznált középkori kváderekből), aminél felmerülhet a török-, esetleg középkori eredet. A környezet erős modern bolygatottsága miatt azonban ennek igazolására nem volt mód.

RÉSZTVEVŐK: Magyar Károly ásatásvezető régész, Tóth Anikó régész, Gácsi Mónika régésztechnikus, Gillich Olivér régésztechnikus, Magyar Eszter régésztechnikus, Székely-Németh Zsófia régésztechnikus, Virágh Levente régésztechnikus, Kevevári Zsolt geodéta, Viemann Zsolt geodéta

Magyar Eszter – Magyar Károly

the castle wall foundations. The most significant finds from the pit were fragments belonging to a 16th-century, polychrome-glazed jug. (Fig. 2)

Újvilág Garden

Excavation works here were conducted in June 2021. The task was the excavation of a trench running from a newly built drainage chamber in the northeastern corner of the courtyard toward an existing outflow chamber located along an earlier drainage line crossing the yard. The trench thus ran diagonally across the courtyard and cut through a paved surface. (Fig. 3) The upper road construction layers were mechanically removed by the contractor, and only then was the area handed over for archaeological investigation. In several places, wall crowns crossing the trench were observed; after cleaning, however, these proved to be modern-period mixed stone-and-brick wall remains, and the surrounding layers were also exclusively modern fill deposits. These, however, were heavily disturbed in many places by modern pipe and cable installations. Only at the northeastern end of the trench did a dry-laid stone wall emerge, built partly from rubble stone and partly from secondary medieval ashlar blocks, which may suggest Ottoman or possibly medieval origin. Due to the heavy modern disturbance of the area, this could not be confirmed.

CONTRIBUTORS: Károly Magyar (lead archaeologist), Anikó Tóth (archaeologist), Mónika Gácsi (archaeological field technician), Olivér Gillich (archaeological field technician), Eszter Magyar (archaeological field technician), Zsófia Székely-Németh (archaeological field technician), Levente Virágh (archaeological field technician), Zsolt Kevevári (surveyor), Zsolt Viemann (surveyor)

Eszter Magyar – Károly Magyar